

Joutsenmerkin kriteerit

Päivittäistavarakaupat

Versio 4.3 • 21. kesäkuu 2023 – 31. elokuu 2028

Sisältö

Mikä on Joutsenmerkitty päivittäistavarakauppa?.....	3
Miksi valita Joutsenmerkki?	3
Mitä voidaan Joutsenmerkitä	4
Joutsenmerkin hakeminen	4
1 Kaupan kuvaus	5
2 Valikoima	6
3 Ruokahävikki	10
4 Energia ja ilmasto	11
5 Jätteet	13
6 Hankinta.....	16
7 Kaupan kuljetukset verkkokaupan yhteydessä.....	17
8 Johdon vastuu	17
9 Pisteiden laskeminen yhteen.....	18
Joutsenmerkin säännöt palveluille	19
Valvonta	19
Kriteerien versiohistoria.....	19
Liite 1.....	Luettelo kulutustavaroiksi laskettavista tuotteista

079 Päivittäistavarakaupat, versio 4.3, 20. tammikuu 2026

Yhteystiedot

Pohjoismaiden ministerineuvosto päätti vuonna 1989 perustaa vapaaehtoisen ja virallisen ympäristömerkin, Joutsenmerkin. Alla olevat organisaatiot/yritykset vastaavat merkin toiminnasta kyseisten maiden hallitusten toimeksiannosta. Lisätietoa yritysten nettisivuilta:

Suomi

Ympäristömerkintä
joutsen@ecolabel.fi
<https://joutsenmerkki.fi>

Tanska

Miljømærkning Danmark
svanemaerket@ecolabel.dk
www.svanemaerket.dk

Ruotsi

Miljömärkning Sverige
info@svanen.se
www.svanen.se

Islanti

Norræn Umhverfismerking
á Íslandi
svanurinn@uos.is
www.svanurinn.is

Norja

Miljømerking Norge
info@svanemerket.no
www.svanemerket.no

Tämän asiakirjan saa kopioida vain kokonaisuudessaan tekemättä siihen muutoksia. Asiakirjan tekstiä saa lainata vain, jos sen laatija Pohjoismainen

Mikä on Joutsenmerkitty päivittäistavarakauppa?

Joutsenmerkitty päivittäistavarakauppa täyttää tiukat alaa koskevat ympäristövaatimukset, ja sillä on kokonaisvaltainen lähestymistapa ympäristötyöhön. Tämä tarkoittaa, että se kuuluu ympäristönäkökulmasta alansa parhaisiin.

Kaupat toimivat järjestelmällisesti ja aktiivisesti kestävän kehityksen mukaisen valikoiman tarjoamiseksi. Joutsenmerkki on tehokas väline kaupan ympäristö- ja ilmastojalanjäljen pienentämiseen, ja se edistää aktiivisesti useiden YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden täyttämistä, erityisesti koskien vastuulliseen kuluttamiseen liittyvää tavoitetta 12.

Joutsenmerkitty päivittäistavarakauppa:

- Kaupalla on laaja valikoima luomutuotteita.
- Kaupalla on laaja valikoima ympäristömerkittyjä tuotteita.
- Kauppa tarjoaa elintarvikkeita, jotka edistävät kestävän kehityksen mukaista ruoantuotantoa.
- Kauppa vähentää aktiivisesti ruokahävikkiä.
- Kauppa rajoittaa energiankulutustaan.
- Kauppa toteuttaa toimia ilmastovaikutusten minimoimiseksi.
- Kauppa syntypaikkalajittelee tehokkaasti sekajätteen määrän vähentämiseksi ja varmistaa mahdollisuuden materiaalien kierrättämiseen ja resurssien hyödyntämiseen.
- Kauppa valitsee omaan käyttöön ympäristömerkittyjä tuotteita ja palveluita.
- Kauppa kouluttaa työntekijöitä niin, että kaikki osallistuvat ympäristötyöhön.

Miksi valita Joutsenmerkki?

- Kaupat voivat käyttää Joutsenmerkkiä markkinoinnissaan. Joutsenmerkki on erittäin tunnettu ja arvostettu Pohjoismaissa.
- Joutsenmerkki on kustannustehokas ja yksinkertainen tapa tiedottaa yrityksen ympäristötyöstä ja sitoutumisesta ympäristöasioiden hoitoon asiakkaille ja ostajille sekä tavarankantajille/toimittajille.
- Joutsenmerkki selventää tärkeimmät ympäristöasiat ja opastaa kuinka yritykset voivat vähentää päästöjä, luonnonvarojen käyttöä ja jätekuormitusta.
- Ympäristöystävällinen tuotanto antaa yritykselle hyvät valmiudet viranomaisten tuleviin ympäristövaatimuksiin.
- Joutsenmerkki on suunnannäyttävä yrityksen ympäristötyölle.
- Joutsenmerkki asettaa ympäristövaatimusten lisäksi vaatimuksia myös tuotteen laadulle. Hyvä laatu on ympäristöteko ja Joutsenmerkki on myös laadun tae

Mitä voidaan Joutsenmerkitä

Kaupat, joilla on laaja valikoima useissa tuoteryhmissä ja joiden myymistä tuotteista vähintään 50 prosenttia on päivittäistavaroita, voidaan Joutsenmerkitä.

Päivittäistavarakauppa voi olla yksittäinen kauppa, osa suurempaa ketjua, tukkukauppa tai verkkokauppa.

Jos kauppa kuuluu ketjuun, päätökset ja käytännöt vaatimusten täyttämiseksi ja dokumentoimiseksi voidaan tehdä keskitetysti.

Verkkokauppojen, joilla on useita toimipisteitä tuotteiden varastointiin ja keräilyyn ja jotka haluavat markkinoida koko toimintaansa Joutsenmerkittynä, tulee hakea Joutsenmerkkiä ketjuna yksiköiden määrästä riippumatta. Verkkokaupat, jotka käyttävät alihankkijoita tuotteiden varastoinnissa ja keräilyssä, voivat hakea Joutsenmerkkiä, jos alihankkijalla on Joutsenmerkki. Jos tuotteet ovat usean toimijan varastoitavina ennen keräilyä, luvan tulee kattaa viimeinen varastointipaikka, jossa keräily tapahtuu.

Joutsenmerkin hakeminen

Hakeminen ja maksut

Tietoa hakemusprosessissa ja maksuista tämän tuoteryhmänosalta saa Joutsenmerkki-organisaatioiden kotisivuilta, katso yhteystiedot tämän asiakirjan alussa.

Mitä vaaditaan?

Hakemuksen tulee sisältää hakulomake/verkkolomake, joka osoittaa, että kaikki asiaankuuluvat vaatimukset täyttyvät

Kauppojen kriteerit sisältävät yhdistelmän pakollisia vaatimuksia ja pistevaatimuksia. Pakolliset vaatimusten, O+ numero, on aina täytyttävä. Pistevaatimukset P+ numero antaa tietyn pistemäärän. Pisteet lasketaan yhteen ja luvan saamiseksi on tietty pistemäärä saavutettava.

Vaatimustekstissä kuvataan myös, kuinka hakijan on osoitettava kunkin vaatimuksen täytyminen. Tätä kuvataan seuraavilla kuvakkeilla:

- Lataa
- Täytä verkkolomake
- Tarkistetaan paikan päällä.

Seuraavien on täytyttävä Joutsenmerkin saamiseksi:

- Kaikkien pakollisten vaatimusten tulee täytyä.
- Kokonaispisteistä vähintään 9 on saavutettava, katso vaatimus O16.
- Pohjoismainen ympäristömerkintä on suorittanut tarkastuskäynnin paikan päällä.

Kaikki Pohjoismaiselle ympäristömerkinnälle toimitetut tiedot käsitellään luottamuksellisesti. Tuotteiden toimittajat voivat toimittaa dokumentaatiota suoraan Pohjoismaiselle ympäristömerkinnälle, ja myös nämä tiedot käsitellään luottamuksellisesti.

Luvan voimassaoloaika

Joutsenmerkki on voimassa, jos kriteerien vaatimukset täyttyvät kriteerien voimassaoloajan päättymiseen asti. Kriteerien voimassaoloaika voidaan pidentää tai muuttaa, jolloin lupaa pidennetään automaattisesti ja siitä tiedotetaan luvanhaltijaa.

Uusitut kriteerit julkaistaan vähintään vuotta ennen nykyisten kriteerien voimassaolon päättymistä. Tämän jälkeen luvanhaltijalle tarjotaan mahdollisuus uusien lupansa.

Tarkastus paikan päällä

Joutsenmerkki tekee hakemuksen käsittelyn yhteydessä tarkastuskäynnin paikan päällä varmistaa vaatimusten noudattamisen. Tällaista tarkastusta varten on oltava saatavilla laskelmissa käytetyt tiedot, alkuperäiset kopiot toimitetuista todistuksista, testitulokset, ostotilastot ja vastaavat hakemusta tukevat dokumentit.

Lisätietoja

Pohjoismainen ympäristömerkintä antaa mielellään lisätietoja, katso yhteystiedot tämän asiakirjan alussa. Lisätietoa ja apua hakemiseen löytyy kunkin maan Ympäristömerkintäorganisaation kotisivuilta.

1 Kaupan kuvaus

01 Kaupan kuvaus

Vain päivittäistavarakaupat voidaan Joutsenmerkitä.

Päivittäistavarakauppa on kauppa, jonka liikevaihdosta vähintään 50 % koostuu päivittäistavaroista ja joka myy päivittäistavaroita vähintään kymmenestä kategoriasta.

Päivittäistavaroita voivat olla elintarvikkeet, juomat ja kulutustavarat. Katso kulutustavaran määritelmä liitteestä 1.

Päivittäistavaroiden kategorioilla tarkoitetaan seuraava:

- Hedelmät ja vihannekset, mukaan lukien tuoreyrtit ja -mausteet
- Liha ja kala: tuore/säilyke/pakaste
- Einekset
- Leikkeleet ja levitteet
- Meijerituotteet
- Leipomotuotteet: tuoreet ja pakasteet
- Juomat
- Kahvi, tee, kaakao
- Säilykkeet lasi-, metalli tai pahvipakkauksessa, öljyt, mausteet, fondit ja kuivat puolivalmisteet
- Lastenruoat
- Viljatuotteet ja leivonnaiset
- Pikkusytävät, makeiset ja suklaa

- Pakasteet
- Jäätelö ja pakastemarjat
- Eläinruoat
- Paperit: lehdet, aikakauslehdet, toimistopaperi, kirjoituslehtiöt ja kirjekuoret
- Talous- ja WC-paperi, paperipyyhkeet, lautasliinat, kynttilät, leivinpaperit, muffinssivuoat ja suodatinpaperit
- Kotitalouskemikaalit
- Hygieniatuotteet

☞ Kyllä tai ei. Jos ei: Kauppaa ei voi Joutsenmerkitä, sillä kriteerit eivät koske tämäntyyppistä kauppaa.

☞ Muodostaako verkkokauppa vähintään 50 % kaupan kokonaisliikevaihdosta? Jos kyllä, kaupan tulee täyttää vaatimukset kappaleessa 7 Kaupan kuljetukset verkkokaupan yhteydessä.

2 Valikoima

02 Luomutuotteet ja MSC-merkityt tuotteet

Kaupan luomuruoan ja -juomien sekä MSC-merkityn kalan myynnin yhteenlasketun osuuden tulee täyttää seuraavat raja-arvot:

Maa	Raja-arvo
Suomi	2,5 %
Tanska	20 %
Islanti	2,5 %
Norja	2,5 %
Ruotsi	6 %

Myynnin osuus lasketaan arvonlisäverottomasta liikevaihdosta ja perustuu edellisen vuoden myyntilukuihin.

Tupakka ja nuuska eivät sisälly laskelmaan.

Luomutuotteilla tarkoitetaan ruokia ja juomia, joille on myönnetty EU:n asetuksen (EU) 2018/848 mukainen merkki, kuten KRAV, Luomu, Leppäkerttu-merkki, Debio, Ø-mærket, Demeter tai Tún-lifrænt.

☞ Ilmoita ruokien ja juomien kokonaisliikevaihto.

☞ Ilmoita luomuruoan ja -juomien sekä MSC-merkityn kalan kokonaisliikevaihto.

☞ Selvitys ruoan ja juomien kokonaisliikevaihdosta.

☰ Selvitys luomuruoan ja -juomien sekä MSC-merkityn kalan kokonaisliikevaihdosta.

P1 Luomuruoan ja -juomien sekä MSC-merkityn kalan myynnin osuus

Kauppa saa pisteitä, jos luomuruoan ja -juomien sekä MSC-merkityn kalan myynnin osuus ylittää pakolliset raja-arvot.

Maa	1 piste	2 pistettä	3 pistettä	4 pistettä	5 pistettä
Suomi (%)	≥ 2,5	≥ 3	≥ 4	≥ 6	≥ 8
Tanska (%)	≥ 20	≥ 22	≥ 25	≥ 30	≥ 35
Islanti (%)	≥ 2,5	≥ 3	≥ 4	≥ 6	≥ 8
Norja (%)	≥ 2,5	≥ 3	≥ 4	≥ 6	≥ 8
Ruotsi (%)	≥ 6	≥ 7	≥ 8	≥ 10	≥ 13

O3 Ympäristömerkityt non-food-tuotteet

Kaupan ympäristömerkittyjen non-food-tuotteiden myynnin osuuden tulee täyttää seuraava raja-arvo:

Maa	Raja-arvo
Suomi	10 %
Tanska	25 %
Islanti	12 %
Norja	20 %
Ruotsi	25 %

Myynnin osuus lasketaan arvonlisäverottomasta liikevaihdosta ja perustuu edellisen vuoden myyntilukuihin.

Ympäristömerkityillä non-food-tuotteilla tarkoitetaan tuotteita, joilla on Joutsenmerkki, EU-ympäristömerkki, Bra Miljöval -merkki, Sininen Enkeli -merkki tai TCO-sertifikaatti.

Non-food-tuotteet ovat tuotteita, jotka eivät ole elintarvikkeita tai juomia ja jotka kyseisessä yhteydessä määritellään kulutustavaroiksi tai kestokulutustavaroiksi.

Kauppa voi valita, haluaako se sisällyttää kestokulutustavaroiden liikevaihdon laskelmaan. Kestokulutustavaroilla tarkoitetaan esim. sisustustuotteita, vapaa-ajan tarvikkeita, vaatteita ja kodin elektroniikkaa.

Posti- ja veikkauspalvelut eivät sisälly laskelmaan.

☰ Ilmoita non-food-tuotteiden kokonaisliikevaihto.

☰ Ilmoita ympäristömerkittyjen non-food-tuotteiden kokonaisliikevaihto.

☰ Selvitys non-food-tuotteiden kokonaisliikevaihdosta.

☰ Selvitys ympäristömerkittyjen non-food-tuotteiden kokonaisliikevaihdosta.

P2 Ympäristömerkittyjen non-food-tuotteiden myynnin osuus

Kauppa saa pisteitä, jos ympäristömerkittyjen non-food-tuotteiden myynnin osuus ylittää pakolliset raja-arvot.

Maa	1 piste	2 pistettä	3 pistettä	4 pistettä	5 pistettä
Suomi (%)	≥ 10	≥ 12	≥ 15	≥ 18	≥ 23
Tanska (%)	≥ 25	≥ 27	≥ 30	≥ 35	≥ 40
Islanti (%)	≥ 12	≥ 14	≥ 17	≥ 20	≥ 25
Norja (%)	≥ 20	≥ 22	≥ 25	≥ 30	≥ 35
Ruotsi (%)	≥ 25	≥ 27	≥ 30	≥ 35	≥ 40

O4 Geenimuunnellut elintarvikkeet

Kauppa ei saa myydä geenimuunneltuja elintarvikkeita.

Geenimuunnellut elintarvikkeet tarkoittavat elintarvikkeita, joiden on kansallisen lainsäädännön mukaisesti merkitty sisältävän geneettisesti muunneltuja ainesosia tai ainesosia, jotka on valmistettu geneettisesti muunnelluista organismeista (GMO). Kyseiset elintarvikkeet sisältävä raaka-aineena soijaa, maissia, rapsia tai sokerijuurikasta.

Kauppan johdon on oltava tehnyt periaatepäätös siitä, että geenimuunneltuja elintarvikkeita ei myydä. Päätös on oltava kirjattuna kaupan sisäänostokäytäntöön.

Islanti: Kauppa on vapautettu vaatimuksesta.

Sisäänostokäytäntö, josta käy ilmi päätös, että geenimuunneltuja elintarvikkeita ei myydä.

P3 Lähiuotetut tuotteet

Kauppa saa 2 pistettä, jos se hankkii yhtä tai useampaa lähiuotettua tuotetta neljästä kategoriasta niiden saatavuusaikana.

Jotta ruoka ja juomat lasketaan lähiuotetuiksi, niiden kaiken tuotannon, viljelyn, pyydystämisen, poimimisen ja valmistuksen on tapahduttava 250 kilometrin säteellä kaupasta. Jos kauppa sijaitsee pohjoisempana kuin 62° N, raja on 500 km, lukuun ottamatta islantilaisia kauppoja, jotka voivat laskea kaiken kotimaisen tuotannon lähiuotetuksi. Kalan osalta katsotaan etäisyys satamaan. Toimitusketjun tulee olla täysin jäljitettävissä kaupasta takaisin valmistajalle/tuotantopaikkaan. Jos tuote on jalostettu (täys-/puolivalmiste), riittää, että pääainesosa dokumentoidaan.

Lähiuotettujen tuotteiden kategoriat:

- Meijerituotteet (maito, juusto jne.)
- Kananmunat
- Viljatuotteet ja leivonnaiset
- Hedelmät ja marjat
- Vihannekset, juurekset ja sienet

- Juomat (mehu, olut jne.)
- Siipikarja (kana, kalkkuna jne.)
- Kala ja äyriäiset
- Liha (nauta, porsas, lammas, vuohi, riista jne.)
- Muu (hunaja, öljyt, yrtit jne.)

Dokumentointi tai kuvaus, joka vahvistaa, minkä tuotteiden hankintaa suunnitellaan sekä vahvistus tuotteen alkuperästä.

P4 Kestävän kehityksen mukainen ruoantuotanto

Kauppa saa pisteitä erilaisista toimenpiteistä, jotka edistävät kestävän kehityksen mukaista ruoantuotantoa.

Kaupan johdon on oltava tehnyt periaatepäätös näiden toimenpiteiden toteuttamisesta. Päätös on oltava kirjattuna kaupan sisäänostokäytäntöön.

Toimenpiteet, jotka kauppa toteuttaa sen sisäänostokäytännön pohjalta:	Pisteet
Tarjoaa yhden tuotemerkin maidon, kananmunien, lihan, sianlihan tai siipikarjan osalta, jonka ravinnonlähteenä ei ole käytetty geenimuunneltua rehua.	1 piste
Tarjoaa kaksi tuotemerkkiä maidon, kananmunien, lihan, sianlihan tai siipikarjan osalta, jonka ravinnonlähteenä ei ole käytetty geenimuunneltua rehua.	2 pistettä
Tarjoaa ainoastaan RSPO-sertifioitua palmuöljyä oman tuotemerkin elintarvikkeissa.	1 piste
Oman tuotemerkin elintarvikkeisiin kuuluvat tuoteuutuudet eivät sisällä palmuöljyä.	2 pistettä
Kaiken kaupan tarjoaman kahvin tulee olla sertifioitua.	2 pistettä
Kaiken kaupan tarjoaman teen tulee olla sertifioitua.	2 pistettä
Kaikkien kaupan tarjoamien kaakaotuotteiden tulee olla sertifioituja.	1 piste
Tarjoaa yhden tuotteen, jolla on merkintä, joka ottaa selkeästi huomioon biodiversiteetin, kuten Svenskt Sigill Klimat & Naturbeteskött, Naturskånsom tai Grasbasert	1 piste
Tai	
Tarjoaa kaksi tuotetta, joilla on merkintä, joka ottaa selkeästi huomioon biodiversiteetin, kuten Svenskt Sigill Klimat & Naturbeteskött, Naturskånsom tai Grasbasert.	2 pistettä

Sertifioidulla tarkoitetaan, että tuotteella on merkintä KRAV, EU:n luomumerkki, Fairtrade, Rainforest Alliance tai Smithsonian Bird Friendly.

Kaakaotuotteilla tarkoitetaan kaakaojauhetta.

Merkitse, mitä sellaisia kestävän kehityksen mukaista ruoantuotantoa edistäviä toimenpiteitä kauppa on päättänyt tehdä.

Hankintakäytäntö ja päätös toimenpiteiden tekemisestä kestävän kehityksen mukaisen ruoantuotannon edistämiseksi.

3 Ruokahävikki

05 Ruokahävikin mittaaminen ja analysointi

Kaupan tulee mitata ruokahävikin määrää jatkuvasti sekä käydä mittaukset läpi vähintään kerran kuukaudessa ja analysoida, miksi ruokahävikkiä syntyy.

Analyysien pohjalta on ryhdyttävä toimenpiteisiin ruokahävikin vähenemisen varmistamiseksi jatkossa.

Ruokahävikillä tarkoitetaan kaupassa myytävää ruokaa ja juomaa, joka on valmistettu ihmisille, mutta joka joko heitetään roskiin tai poistetaan elintarvikeketjusta muuhun tarkoitukseen kuin ihmisravinnoksi.

- ☞ Kauppa mittaa ruokahävikkiä jatkuvasti.
- ☞ Kauppa analysoi ruokahävikin vähintään kerran kuukaudessa.
- ☞ Kauppa ryhtyy toimenpiteisiin analyysin pohjalta.
- ☞ Kuvaus siitä, miten kauppa mittaa ja analysoi ruokahävikkiään ja millä toimenpiteillä sitä vähennetään.

06 Ruokahävikin määrä

Kaupan tulee ilmoittaa vuodessa syntyvän ruokahävikin määrä.

Kauppa voi valita, mitataanko ruokahävikki kiloina vai euroina, ja %-osuus lasketaan ruoan/juoman liikevaihdosta. Luku lasketaan vuoden/12 kuukauden ajalta.

- ☞ Ruoan ja juomien kokonaisliikevaihto vuodessa/12 kuukaudessa.
- ☞ Vuoden/12 kuukauden aikana syntyvän ruokahävikin määrä.

07 Ruokahävikin ehkäiseminen ja vähentäminen

Kaupan tulee pyrkiä ehkäisemään ja vähentämään ruokahävikkiä.

Toimenpiteisiin tulee sisältyä vähintään seuraavat:

- Ehkäisevät ja vähentävät toimenpiteet, jotka on suunnattu hedelmien ja vihannesten sekä leivän ja leivonnaisten tuoteryhmiin.
- Ehkäisevät ja vähentävät toimenpiteet, jotka on suunnattu lihan, meijerituotteiden ja tuoreiden valmisruokien tuoteryhmiin.
- Ehkäisevät ja vähentävät toimenpiteet, jotka on suunnattu yleisesti kaikkiin ruoka- ja juomatuotteisiin.
- Konkreettiset toimenpiteet ja/tai kehotukset (tuuppaus), joilla pyritään saamaan asiakkaita vähentämään ruokahävikkiään.

Ehkäiseviä toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi tarjonnan vähentäminen kaupan aukioloaikojen päättymisen lähestyessä, kunnollinen säilytys, asianmukaiset pakkaukset, hyvät sisäänostokäytännöt, jotka pohjautuvat kokemukseen, analyysiin, ennusteisiin ja sesonkiin.

Vähentäviä toimenpiteitä voivat olla mm. hinnanalennukset, palautusjärjestelmät, yhteistyö elintarvikekeskusten kanssa ja vaihtoehtoiset myyntikanavat.

Tuuppaus tarkoittaa toimenpiteitä, jotka vaikuttavat asiakkaiden käyttäytymiseen hävikin vähentämiseksi, kuten nopeasti pilaantuvien tuotteiden sijoittaminen helposti saataville. Konkreettiset, asiakkaisiin suunnatut toimenpiteet voivat olla elintarvikkeiden määräalennusten välttäminen, ruokahävikin vähentämiseen kannustava viestintä ja vastaavat toimet.

- ☞ Selvitys toteutetuista toimenpiteistä, jotka varmistavat ruokahävikin ehkäisemisen ja vähentämisen vaatimuksen mukaisesti.

4 Energia ja ilmasto

O8 Energia-analyysi

Kaupalle tulee olla energia-analyysi, jossa keskitytään energiansäätöön.

Analyysin pohjalta kaupalla on oltava kirjallinen toimintasuunnitelma ja aikataulutetut tavoitteet energiankulutuksen vähentämiselle.

Analyysin tulee pohjautua joko virallisiin kansallisiin suosituksiin* tai standardiin EN 16247-1.

Analyysin tulee olla toteuttanut pätevä energia-asiantuntija, jolla on asianmukaista tietoa energiansäätötoimista rakennuksissa ja/tai myymälätekniikassa. Jos myymälän sisällä on tietoa, hyväksytään sisäisesti tehty analyysi.

Enintään viisi vuotta vanhat analyysit hyväksytään edellyttäen, jos ne eivät ole ristiriidassa standardien tai ohjeiden kanssa. Kauppa, joka sijaitsee hakemushetkellä enintään viisi vuotta vanhassa rakennuksessa, on vapautettu vaatimuksesta, koska se on energiaoptimoitu. Kriteerien voimassaoloaikana vaatimus koskee myös hakuhetkellä vaatimuksesta vapautettuja myymälöitä sitten, kun rakennus on yli viisi vuotta vanha.

*Ruotsi viittaa Energiaviraston ohjeisiin <https://www.energimyndigheten.se/guide-for-energieffektiva-foretag/Energikartlaggning/>.

- ☞ Selvitys suoritetusta energia-analyysistä.

- ☞ Selvitys, joka vahvistaa kaupan analyysiin perustuvat tavoitteet ja toimintasuunnitelman.

O9 Energiansäästö

Kaupan tulee olla toteuttanut seuraavat energiansäätöä koskevat toimenpiteet.

- Kaupan pakastimista 100 % pitää olla aina peitettynä.

- Kaupan jää-/viileäkaapeista 80 % pitää olla aina peitettyinä 31.12.2026 mennessä*.

Loput 20 % jääkaapeista voidaan käsitellä poikkeuksina, jos ne täyttävät seuraavat ehdot:

- 1) Kantta/ovea/muuta peitettä ei voida asentaa jälkikäteen laitteen asennuksen jälkeen
 - 2) Toimittajan omistama ja asennettu kauppaan vain väliaikaisesti
- Henkilökunnan tilojen ja kaupan WC-tilojen valaistuksen tulee olla tarveohjattu.
 - Kaupassa ei saa olla halogeeneja tai elohopeaa sisältäviä valonlähteitä myymälä- ja varastotiloissa.
 - Kaupassa tulee olla toimiva lämmöntalteenottojärjestelmä, joka siirtää kylmälaitteiden ylijäämälämmön muiden tilojen lämmittämiseen.
 - Ilmanvaihdossa ja lämmityksessä tulee olla tarveohjaus.

* Herkkutiskit ovat poikkeus vaatimuksesta, mutta ne tulee peittää yön ajaksi.

🏠 Selvitys, josta käy ilmi, että toimenpiteet on toteutettu, esimerkiksi käytännöt, asennettujen järjestelmien tekninen kuvaus, laskut.

🏠 Laskelma peitettyjen jää-/viileäkaappien prosenttiosuudesta perustuen viilennettyihin metreihin ja toimintasuunnitelman, joka osoittaa, että vaatimus 80 % peitetystä yksiköistä täyttyy viimeistään 31.12.2026

👤 Vaatimuksen täyttäminen tarkistetaan paikan päällä.

O10 Uusien energiaa kuluttavien laitteiden hankinta

Uusien energiaa kuluttavien laitteiden hankinnan yhteydessä kaupan tulee varmistaa, että ne kuuluvat kahteen energiatehokkaimpaan luokkaan.

Vaatimus koskee laitteita, joille on EU:n energiamerkintäjärjestelmä ja joita on saatavana asianmukaisessa kategoriassa ja sopivan kokoisena.

Pohjoismainen ympäristömerkintä kehottaa tutustumaan EU:n energiamerkittyjen tuotteiden tietokantaan, jossa on päivitettyä tietoa saatavana olevista tuotteista ja niiden energialuokista:

<https://eprel.ec.europa.eu/screen/home>

🏠 Käytäntö sen varmistamiseen, että uusien energiaa kuluttavien laitteiden hankintaa koskeva vaatimus täyttyy.

P5 Ilmastotoimet

Kauppa saa pisteitä seuraavan luettelon mukaisista toteutetuista toimenpiteistä. Vaatimuksesta on mahdollista saada enintään 6 pistettä.

Toimenpide	Pisteet
Kaupalla on omat energiaa vähentävät toimenpiteensä, joiden vaikutuksena on 5 %:n vähennys kaupan kokonaisenergiatarpeessa.	2 pistettä
Kaupalla on omat energiaa vähentävät toimenpiteensä, joiden vaikutuksena on 10 %:n vähennys kaupan kokonaisenergiatarpeessa.	3 pistettä
Kaupalla on omaa sähköntuotantoa, joka kattaa 15 % kaupan kaikesta sähköntarpeesta.	2 pistettä
Kaupalla on omaa sähköntuotantoa, joka kattaa 25 % kaupan kaikesta sähköntarpeesta.	3 pistettä
Kauppa on vaihtanut kaikki synteettiset kylmäaineet kylmäaineisiin, joissa <GWP 5.	2 pistettä
Kauppa tarjoaa asiakkaille sähköauton latausaseman. Latauspylvään tulee sijaita kaupan asiakaspysäköinnin yhteydessä.	1 piste
Kauppa ostaa ainoastaan ympäristömerkittyä sähköä, jolla on Bra Miljöval-, EKOEnergy- tai vastaava merkki.*	1 piste

* Sähkön ympäristömerkinnän tulee noudattaa Pohjoismaisen ympäristömerkinnän sertifiointijärjestelmää koskevia ohjeita. Bra Miljöval ja EKOEnergy ovat ohjeiden mukaiset ja ne on hyväksytyt.

Merkitse tehdyt toimenpiteet.

Tehtyjen toimenpiteiden kuvaus ja ne vahvistavat asiakirjat.

5 Jätteet

011 Lajittelematon jäte

Vaihtoehto A

Kaupan tulee ilmoittaa päivittäisessä toiminnassa syntyvän lajittelemattoman jätteen määrä vuodessa suhteessa liikevaihtoon. Määrä vahvistetaan jäteyhtiön selvityksellä.

Maa	Valuutta	Lajittelemattoman jätteen määrä kg/liikevaihto (miljoonaa paikallisessa valuutassa)
Suomi	€	4 100 kg
Tanska	DKK	450 kg
Islanti	ISK	35 kg
Norja	NOK	250 kg
Ruotsi	SEK	425 kg

Lajittelemattomalla jätteellä tarkoitetaan kaikkea lajittelematonta, päivittäisessä toiminnassa syntyvää jätettä, joka viedään poltettavaksi tai kaatopaikalle.

Ilmoita päivittäisessä toiminnassa syntyvän lajittelemattoman jätteen määrä kiloina vuodessa.

☞ Ilmoita kaupan raja-arvo lajittelemattoman jätteen määrälle suhteessa liikevaihtoon [kg lajittelematonta jätettä / kokonaisliikevaihto].

☞ Jäteyhtiön selvitys, joka vahvistaa lajittelemattoman jätteen määrän.

Vaihtoehto B

Kauppojen, jotka eivät saa tietoa lajittelemattoman jätteen määrästä jäteyhtiöltä, tulee laatia toimintasuunnitelma, joka sisältää tavoitteet ja niihin liittyvät toimenpiteet, joissa keskitytään jatkuvasti päivittäisessä toiminnassa syntyvän lajittelemattoman jätteen määrän vähentämiseen.

Pohjoismaisen ympäristömerkinnän tulee hyväksyä toimintasuunnitelma.

☞ Toimintasuunnitelma, joka sisältää tavoitteet ja toimenpiteet lajittelemattoman jätteen määrän vähentämiseksi.

O12 Biojäte

Vaihtoehto A

Kaupan tulee ilmoittaa päivittäisessä toiminnassa syntyvän biojätteen määrä kiloina vuodessa. Määrä vahvistetaan jäteyhtiön selvityksellä.

Kaupan tulee tehdä laskelma biojätteestä ruoan ja juoman liikevaihtoa kohti vuodessa (biojätteen määrä kg / ruoan ja juoman kokonaisliikevaihto vuodessa).

☞ Ilmoita päivittäisessä toiminnassa syntyvän biojätteen määrä kiloina vuodessa.

☞ Jäteyhtiön selvitys, joka vahvistaa biojätteen määrän.

Vaihtoehto B

Kaupan tulee saada jäteyhtiöltä kirjallinen vahvistus siitä, että se ei voi toimittaa tietoa biojätteen määrästä kiloina vuodessa.

☞ Jäteyhtiön selvitys, joka vahvistaa, että tietoa biojätteen määrästä kiloina vuodessa ei ole mahdollista saada.

O13 Syntypaikkalajittelu

Kaupan tulee syntypaikkalajitella kaikki syntyvä jäte.

Jäte lajitellaan jakeisiin, jotka ovat olennaisia ja toimitetaan joko kierrätykseen tai uusiokäyttöön.

Kaupan tulee lajitella vähintään seuraavat jätejakeet, jos niitä syntyy, paikallisten määräysten mukaisesti:

Suomi	Ruotsi	Norja	Tanska	Islanti
Lasi	Clear glass	Glass and metal	Mixed glass	Glass
	Coloured glass			
Metalli	Metal packaging		Metal waste	Metal packaging
Biojäte/orgaaninen jäte	Organic waste	Food waste (organic waste)	Organic waste	Bio waste
Paperi	Paper	Paper	Paper	Paper
Kartonki (aaltopahvi ja pahvi)	Corrugated board and paperboard	Board (corrugated cardboard and paperboard)	Cardboard	Cardboard
	Paper packaging		Food and beverage cartons	
Kovamuovipakkaukset	Plastic packaging	Hard plastic	Plastic (Hard and soft plastic together, but can also be separate fractions)	Plastics
Kalvomuovi	Soft plastics	Plastic foils (soft plastic)		
Paistorasva/öljy	Cooking fat/oil	Cooking fat/oil	Cooking fat/oil	Cooking fat/oil
Vaarallinen jäte*	Hazardous waste*	Hazardous waste*	Hazardous waste*	Hazardous waste*
Tekstiilit	Textiles	Textiles	Textile waste	Textiles

* Vaarallinen jäte sisältää kemikaalit, elektroniikkajätteen, pienelektronikan, valonlähteet ja paristot.

- ☞ Vahvistus siitä, että kaupan jätteet lajitellaan kaikkiin olennaisiin jakeisiin.
- ☞ Jos ei, ilmoita, mitä jakeita ei lajitella ja miksi.
- 🏠 Selvitys, joka vahvistaa, että jakeet lajitellaan.
- 👤 Vaatimus tarkistetaan myös paikan päällä.

P6 Toimenpiteet pakkausten määrän vähentämiseksi

Kauppa saa pisteitä toimenpiteistä pakkausten määrän vähentämiseksi. Jokaisesta toimenpiteestä saa 1 pisteen, ja saada voi enintään 2 pistettä.

Esimerkkejä toimenpiteistä:

- Kauppa myy tuotteita irtopainon mukaan siten, että asiakas voi ostaa niitä omiin astioihin. Tällaisia tuotteita voivat olla esim. pähkinät, pavut, jauhot, hiutaleet, maito ja muut maitotuotteet, puhdistusaineet, saippua ja muut kosmeettiset tuotteet. Toimenpiteeksi ei kelpaa tuotteiden myyminen irtopainon mukaan silloin, jos kauppa tarjoaa kertakäyttöpakkauksia (esim. makeispusseja).
- Kauppa ostaa ja myy ilman pakkausta sellaisia tuotteita, jotka tavallisesti myydään pakkauksessa, esim. hedelmät ja vihannekset, jotka myydään tavallisesti pakkauksessa.

- Kauppa on toteuttanut hankkeen, jonka tarkoituksena on käyttää kierrätysmateriaalia omien tuotteiden tuotantoon.
- Kauppa pystyy osoittamaan, että se viestii aktiivisesti asiakkaille pakkausten asianmukaisesta kierrättämisestä.
- Kauppa pystyy osoittamaan, että se viestii aktiivisesti asiakkaille omien pussien ja kassien ottamisesta mukaan.
- Kaupalla on käytäntö, jonka mukaan kauppa kannustaa vuosittain viittä suurinta toimittajaa vähentämään pakkausmateriaalia, olemaan käyttämättä sekundääripakkauksia ja uudelleenkäyttämään kuljetuksen aikana käytettäviä pakkauksia.

☰ Selvitys, joka vahvistaa tehdyt toimenpiteet.

6 Hankinta

O14 Palveluiden ja tuotteiden hankinta

Seuraavat vaatimukset koskevat kauppojen omaan käyttöön tehtyjä vuosittaisia hankintoja.

Vaatimus ei koske kaupan rikkiäisiä/vanhentuneita tuotteita ja pakkauksia.

Painotuotteet: Kaikkien hankittavien painotuotteiden tulee olla painettu Joutsenmerkityssä painotalossa ja niillä tulee olla Joutsenmerkki tai EU-ympäristömerkki.

Jos kauppa ei hanki painotuotteita, se saa pisteitä kohdan P7 mukaisesti.

☞ Vahvistus siitä, että painotuotteet täyttävät vaatimuksen.

☞ Ilmoita painotalon nimi ja lisenssinumero.

Pehmopaperi: Kaiken kaupan omaan käyttöön hankittavan pehmopaperin tulee olla ympäristömerkitty.

Pehmopaperilla tarkoitetaan WC-paperia, keittiöpyyhkeitä, talouspaperia ja paperipyhkeitä.

Ympäristömerkitty tarkoittaa Joutsenmerkillä tai EU-ympäristömerkillä merkittyjä tuotteita.

☞ Vahvistus siitä, että pehmopaperit täyttävät vaatimuksen.

☞ Ilmoita pehmopaperin nimi, ympäristömerkintä ja lisenssinumero.

Muovikelmu: Muovikelmu, jota kauppa käyttää elintarvikkeiden pakkaamiseen, ei saa sisältää PVC:tä tai PVCD:tä.

☞ Vahvistus siitä, että muovikelmu täyttää vaatimuksen.

☞ Ilmoita muovikelmun nimi.

P7 Ympäristömerkittyjen palveluiden ja tuotteiden hankinta

Kauppa saa pisteitä ympäristömerkittyjen palveluiden ja tuotteiden hankinnasta seuraavasti:

Ympäristömerkitty tarkoittaa Joutsenmerkillä tai EU-ympäristömerkillä merkittyjä tuotteita ja palveluita.

Ympäristömerkityt tuotteet ja palvelut	Pisteet
Siivouspalvelut	2
Kahvipalvelut*	1
Työvaatteet	1
Eteismattojen pesu	1
Ei hankittavia painotuotteita	2

* Joutsenmerkittyjen kahvipalveluiden hankinnasta saa pisteitä, jos palvelu on saatavana kaupan etuosassa ja/tai henkilöstötiloissa.

🔒 Ilmoita, jos kauppa ei ympäristömerkittyjä tuotteita tai palveluita.

🔒 Ilmoita palvelun/tuotteen nimi ja lisenssinumero.

7 Kaupan kuljetukset verkkokaupan yhteydessä

Seuraavat vaatimukset koskevat vain kauppoja, joissa verkkokaupan osuus liikevaihdosta on vähintään 50 %.

O15 Uusien ajoneuvojen hankinta

Kaupalla tulee olla käytäntö sen varmistamiseksi, että uudet hankittavat autot toimivat joko sähköllä, biokaasulla tai vetykaasulla.

🏠 Käytäntö sen varmistamiseksi, että uudet hankittavat autot toimivat joko sähköllä, biokaasulla tai vetykaasulla.

O16 Tehokkaan ajon logistiikka

Kaupalla tulee olla käytäntö kuljetusten optimoimiseen ajokilometrien vähentämiseksi. Käytännön tulee sisältää kuvaus siitä, miten kauppa optimoi reitit.

🏠 Käytäntö kuljetusten optimointiin.

8 Johdon vastuu

O17 Koulutus ja viestintä

Kaikilla päivittäiseen toimintaa osallistuvilla työntekijöillä tulee olla tieto siitä, että kauppa on Joutsenmerkitty. Kaupan tulee järjestää työntekijöille perusteellinen koulutus, joka sisältää vähintään seuraavat:

- Mitä kaupan Joutsenmerkintä tarkoittaa.
- Tietoa kaupan ympäristötyöstä.

- Miten työntekijät voivat edistää ympäristötyötä esim. ruokahävikin vähentämisen, syntypaikkalajittelun ja luomutuotteiden hankinnan osalta.
- Miten kauppa viestii asiakkaille ympäristötyöstään ja siitä, että kauppa on Joutsenmerkitty.

Koulutus tulee järjestä kahden kuukauden kuluessa Joutsenmerkin saamisesta. Kaikille työntekijöille tulee sen jälkeen tiedottaa vuosittain yleisistä ympäristökysymyksistä, kaupan ympäristötyöstä ja Joutsenmerkistä. Uusille työntekijöille tulee järjestää tarvittava koulutus kahden kuukauden kuluessa.

 Vahvistus siitä, että kaikille työntekijöille järjestetään koulutus vaatimuksen mukaisesti sekä vuosittaisesta tiedottamisesta.

 Kuvaus vaatimuksen mukaisesta koulutuksesta.

O18 Vuosittainen seuranta

Kaupan tulee vuosittain seurata seuraavia ja antaa niitä koskevat tiedot:

- Luomutuotteiden määrä.
- Ympäristömerkittyjen tuotteiden määrä.
- Sekajätteen määrä ja kokonaisliikevaihto.
- Orgaanisen jätteen määrä suhteessa elintarvikkeiden liikevaihtoon.

 Vahvistus siitä, että vuosittaista seuranta koskeva vaatimus täyttyy.

9 Pisteiden laskeminen yhteen

O19 Pakolliset pisteet

Kaupan tulee saada vähintään 9 pistettä 38 pisteestä.

Pistevaatimukset	Saatujen pisteiden määrä	Pisteiden enimmäismäärä
Luomuruoka ja -juoma sekä MSC-merkitty kala		5 pistettä
Ympäristömerkityt tuotteet		5 pistettä
Lähituotetut tuotteet		2 pistettä
Kestävän kehityksen mukainen ruoantuotanto		11 pistettä
Ilmastotoimet		6 pistettä
Pakkaukset		2 pistettä
Ympäristömerkittyjen palveluiden ja tuotteiden hankinta		7 pistettä
Yhteensä		38 pistettä

 Yhteispisteet.

Joutsenmerkin säännöt palveluille

Joutsenmerkittyjen palveluiden yhteydessä on käytettävä Joutsenmerkkilogoja, lupanumeroa ja ko. tuoteryhmän nimeä, kun logoa käytetään esim. luvanhaltijayrityksen kotisivuilla.

Logon alateksti 079 päivittäistavarakaupoille on: **Päivittäistavarakaupat**

Lisätietoa Joutsenmerkin säännöistä, maksuista ja logon käytöstä löytyy osoitteesta <https://joutsenmerkki.fi/saannot/>

Valvonta

Pohjoismainen ympäristömerkintä valvoo, että kaupat täyttävät Joutsenmerkin vaatimukset myös käyttöluvan myöntämisen jälkeen. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi valvontakäynnillä tai pistokokeiden muodossa.

Käyttöluva voidaan perua, jos ilmenee, että kauppa ei täytä vaatimuksia.

Kriteerien versiohistoria

Pohjoismainen ympäristömerkintä vahvisti 21.6.2023 kriteeriversion 4.0 Kaupat ja kriteerit ovat voimassa 31 elokuuta 2027 saakka.

Pohjoismainen ympäristömerkintä päätti 6. helmikuuta 2024 muuttaa vaatimusta luomu- ja MSC-merkittyjen tuotteiden myyntiosuuksista ruotsalaisissa myymälöissä. Ruotsin kauppojen raja-arvoa on alennettu 8 prosentista 6 prosenttiin.

Pohjoismainen ympäristömerkintä päätti 13.2.2024 muuttaa energia-analyysi vaatimusta. Standardin EN 16247-1 lisäksi hyväksytään myös kansallisiin ohjeisiin perustuvat analyysit. Enintään viisi vuotta vanhat analyysit hyväksytään aikaisemman kolmen vuoden sijaan. Lisäksi enintään viisi vuotta vanhat rakennukset vapautetaan vaatimuksesta, kunnes ne ovat yli viisi vuotta vanhoja.

Pohjoismainen ympäristömerkintä päätti 24.9.2024 mukauttaa islantilaisten kauppojen luomuruoan- ja juomien sekä MSC-merkityn kalan myynnin osuutta. Islannin kauppojen raja-arvoa alennettiin 3 prosentista 2,5 prosenttiin. Uusi versio on 4.2.

Pohjoismainen ympäristömerkintä päätti 14.1.2025 päivittää vaatimusta O9 Energiasäästö peitettyjen jää-/viileäkaappien prosenttiosuuden osalta. Vaatimuksessa prosenttiosuutta laskettiin 100 %:sta 80 %:iin. Uusi versio on 4.3.

Pohjoismainen ympäristömerkintä päätti 20.1.2026 pidentää kriteerien voimassaoloaika 31.8.2028 saakka. Uusi versio on 4.4.

Liite 1 Lista kulutustavaroista

Alla olevassa taulukossa on luettelo kulutustavaroista. Jos tuote ei ole luettelossa, se on laskettava kestotuotteeksi/erikoistuotteeksi. Asiantuntija voi tarvittaessa auttaa määrittämään, onko esine kulutustavara.

Lapset	Hygieniatuotteet: Hiukset, suihku, kylpy, suu, öljy
	Vaipat
	Kosteuspyyhkeet, kuivauspyyhkeet, pesulaput
	Imetystyyny
	Ei lasketa kulutustarvikkeiksi: tutit, tuttipullot, lasten ruokailuvälineet ja lautaset, ruokalaput
Paperi	Kotitalouspaperi, wc-paperi, talouspaperi
	Nenäliinat
	Servietit
	Kopiopaperit
	Kirjoituslehtiö, korkeakoululehtiö
	Sanoma- ja aikakauslehdet
	Kirjekuoret
	Onnittelukortit ja lahjapaperi
	Kahvinsuodattimet ja teepussit
	Ei lasketa kulutukseen: Piirustus- ja värityskirjat, kirjat ja kuittilehtiöt
Kemikaalit	Tekstiilien pesu: Pesuaine, huuhteluaine, tahrannoistoina, valkaisuaine
	Astianpesukone: Konepesu, konepesuaine, käsitiskiaine, huuhtelukirkaste
	Puhdistus: Yleissiivous, wc-siivous, saniteettipuhdistus, uunin puhdistus, lieden puhdistus, teräsvilla, kiillotusaine, lattian puhdistus, lattianhoito, tukkeuman poistoaine ja ilmanraikastin
	Ei lasketa kulutustavaraksi: Biosidit (esim. hyttyskarkotetta)
Puhdistusvälineet	Puhdistussienet, astiapyyhkeet, tiskiharjat ja-rätit
	Mikrokuitu: liinat ja mopit (sisältää tarvikkeet)

Hygienia	Intiimihygienia: siteet, tamponit, pikkuhousunsuojat, inkontinenssisuojat, ehkäisyvälineet
	Iho ja hiukset: Käsisäippua, shampoo, hoitoaine, suihkugeeli, intiimi säippua, kylpysuolat, kylpyvahto, hiusten hoitoaineet, hiusten muotoilu, hiusten värjäys, hiusten sävytys, permanentti, hiusten tonic, karvanpoisto, kasvojen puhdistusaine, voide, jalkojen hoito , aurinkovoide
	Suunhoito: Hammastahna, hammasharja, suuvesi, hammastikka
	Pumpuli: vanupuikot, pumpuli
	Kosteuspyyhkeet
	Deodorantti
	Parranajo: Vaahto, voide, partavesi, parranajokoneet, partakoneen terät
	Kosmetiikka
	Ei lasketa kulutustavaraksi: Haavanhoito
Pussit ja kassit	Roskapussit
	Asiakkaalle tavarankotiinkuljetukseen: Muovipussit ja pahvikassit, ostoskassi
Kertakäyttötuotteet	Kattaus: Lasit, kupit, lautaset, ruokailuvälineet, paperilautasliinat
	Ruoanlaitto: leivinpaperi, muffinivuoka, folio, muovikelmu, alumiinifolio, pakastepussit, leipäpussit
Kynttilät	Antiikkikynttilät, lämpökynttilät, tuoksukynttilät, hautakynttilät, kakkukynttilät
Muuta	Grillihiltä ja grillibrikettejä
	Akut: Kertakäyttöiset akut, ladattavat akut, litiumparistot (mukaan lukien laturien kanssa myytävät)
	Valaistus: Energiansäästölamput, LED, loistelamput, halogeeni
	Kasveja: viherkasvit, kukkia ja ruukkumulta